

УДК 599.742 (477)

РОЛЬ ВОВКА В МИСЛИВСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

А. Сагайдак, М. Шквиря*

*Національний аграрний університет, вул. Генерала Родимцева, 19, м. Київ,
* Міжнародний Соломонів університет, вул. Шолуденка, 16, м. Київ, 01135,
e-mail: carnivora_kiev@mail.ru*

Розглянуто особливості екології вовка у мисливських господарствах Українського Полісся. Наведено дані про живлення хижака у дрібних та великих мисливських господарствах. Показано важливе значення цього виду як мисливського та доведено необ'єктивність у визначенні статусу вовка як шкідливого виду.

Ключові слова: вовк, живлення, мисливський статус, Полісся.

Протягом останніх років в Україні простежується збільшення чисельності вовка. Порівняно висока щільність поліської популяції природно корелює зі станом популяцій інших мисливських видів звірів, зокрема, ратичних.

Екологічні особливості поліської популяції вовка, видовий та статеві-віковий склад його жертв автори досліджували шляхом проведення троплень у зимовий період, аналізу екскрементів і залишків здобичі. Частина інформації зібрана шляхом опитувань працівників лісової охорони та егерської служби мисливських господарств. Дослідження виконано на території трьох областей – Житомирської (Поліський природний заповідник), Київської (Вище-Дубечанське ДЛГ, Тетерівське ДЛГ, Дніпровсько-Тетерівське ДЛМГ, МГ “Ошитки”) та Чернігівської (Данівське ДМГ). Відомості про чисельність та поширення вовка наведено за даними Держкомлісу (державна статистична звітність, Форма–2ТП /мисливство/).

Сучасна ситуація в мисливському господарстві України супроводжується неухильним збільшенням чисельності вовка на тлі зменшення кількості диких копитних. За даними Держкомлісу протягом останніх десяти років чисельність копитних в Україні зменшилась на 36%. Це, відповідно сприяло поширенню думки про негативну роль хижака в мисливських угіддях. Проте аналіз динаміки популяцій не виявив чіткої кореляції між коливаннями чисельності копитних та вовка. Значно вагоміший вплив на популяції копитних часто мають антропогенні фактори, передусім незаконне полювання та зміна якості мисливських угідь.

Хижацька діяльність вовка лише частково підсилює дію зазначених факторів і часто оцінювана необ'єктивно. Необхідно враховувати ту обставину, що вплив

вовка на мисливську фауну суттєво відрізняється в різних господарствах, оскільки особливості живлення і харчова спеціалізація окремих вовчих зграй, пар чи однаків зумовлена низкою чинників.

За нашими даними, головним об'єктом полювання вовка на Поліссі є козуля. Причому козуля іноді навіть стає здобиччю вовка-одинака, який зазвичай спеціалізується на добиранні підранків. Статева та вікова належність козуль суттєвої ролі не відіграє. Хижацька діяльність вовка є однією з причин невдалої акліматизації лані європейської та оленя плямистого на Поліссі [1].

Олень благородний – там, де він поширений – теж досить часто стає здобиччю вовка. Жертвами найчастіше є молоді особини та самиці. Дорослі самці потрапляють до хижаків значно рідше. Зокрема, на території Вище-Дубечанського ДЛГ ми не зафіксували жодного факту здобування вовками дорослого самця оленя. Також на цій території не було випадків у полювання лося, тоді як в інших угіддях лось (переважно молодняк) є одним з важливих об'єктів полювання вовків.

Кабан у більшості мисливських господарств Полісся належить до головних об'єктів полювання вовка. Проте за високої чисельності козулі перевага надається саме цьому виду ратичних. Незважаючи на високу щільність заселення угідь кабаном у Вище-Дубечанському ДЛГ, протягом кількох останніх років не знайдено решток від поїдання кабана вовками. Подібне явище відоме для Закарпаття та деяких регіонів Росії [2]. Під час полювання на кабана, як і на оленя благородного та лося, вовки надають перевагу молодим тваринам.

Крім ратичних, ми неодноразово виявляли залишки бобра. Траплялися навіть випадки, коли харчова спеціалізація окремих вовків призводила до повного винищення деяких поселень цього гризуна. Заєць також є звичайним об'єктом полювання вовка. Проте, інтенсивність його здобування в різних мисливських господарствах різна. Зафіксовано випадки спеціалізації окремих вовків. Наприклад, на території Поліського заповідника велися спостереження за вовчицею, що переважно полювала на зайців. Були випадки вдалих полювань вовків на тетеревиних, причому в одному випадку птах був здобиччю скаліченого вовка-одинака, а в іншому – прибулих вовків.

В ескрементях вовків неодноразово виявлено залишки мишоподібних гризунів, а також рослинної їжі: чорниці, груші та інших, інколи трапляються окремі залишки плазунів, зокрема вужа звичайного.

Однією з особливостей живлення вовка на території добре розвинутого мисливського господарства є те, що звір практично не поїдає падла і зрідка повертається до своєї здобичі. Це є свідченням достатньої забезпеченості вовків кормом та наслідком високої інтенсивності переслідування хижака з боку людини. Без вовка чи за дуже низької його чисельності в угіддях може виникнути інша проблема: здичавілі собаки досить швидко займуть екологічну нішу вовка. У 2001 р. в Київській області ми зафіксували два випадки вдалого полювання собак на козулю. Треба враховувати також той факт, що боротьба із собаками складніша, ніж з вовком.

Вовк є цінним об'єктом полювання. Зокрема, згідно з наказом Держкомлісгоспу № 26, здобутого під час інтурполювання вовка оцінюють у 600–700 євро, тобто вдвічі дорожче, ніж середнього трофею з кабана, та в 3,5 раза дорожче за козулі. Це пояснюється, зокрема, складністю та престижністю полювання на вовка.

Проте, вирішувати долю вовка в мисливському господарстві треба з огляду на конкретні умови. Утримувати в угіддях вовка може дозволити собі лише значне за площею (щонайменше 40 тис. га) господарство. Це, передусім, стосується державних мисливських угідь. Дрібні приватні господарства, де значні кошти вкладають у біотехнію та дичерозведення, навряд чи можуть бути місцем оселення великих хижих, хоча вовки можуть періодично відвідувати такі території.

На території Українського Полісся вовк не потребує охорони, проте й зачислювати його до групи шкідливих видів варто лише тимчасово. В подальшому, із налагодженням чіткої та обґрунтованої регуляції його чисельності вовка треба вважати звичайним мисливським видом, полювання на якого повинне відповідати загальноприйнятим правилам.

-
1. Жила С. М. Вовки Українського Полісся: динаміка чисельності та деякі питання моніторингу // Поліському природному заповіднику — 30 років. Житомир, 1999. Вип. 1. С. 106–115.
 2. Павлов М. П. Волк. Издание второе. М., 1990. 350 с.
 3. Попов Б. М. Матеріали до фауни ссавців заповідника Гористе і його околиць // Природа заповідника Гористе / за ред. М. Г. Холодного. К.: Вид-во АН УРСР, 1941. С. 27–40.

ROLE OF A WOLF IN HUNTING ECONOMIES OF THE UKRAINIAN POLISSJA

A. Sagajdak, M. Shkvyrya*

*National Agriculture University, General Rodimtsev Str. 19, Kyiv,
* International Solomon University, Sholudenko Str. 1-B, Kyiv, 01135,
e-mail: carnivora_kiev@mail.ru*

Ecology of a wolf in hunting economies of the Ukrainian Polissja region is investigated. Data on a wolf's diet in the both small and large types of hunting economies is analysed. Important role of a wolf as hunting animal species in the region as well as incorrectly definition of the "harmful" status of the species are discussed.

Key words: wolf, diet, hunting status, Polissja.

Стаття надійшла до редколегії 03.10.2002
Прийнята до друку 25.10.2002